

Zo'n brief met een loketstrook uit Portugal leg je misschien snel naast je neer. Maar als je er na verloop van tijd een paar ontvangt en die met elkaar vergelijkt, zie je al spoedig verschillen die het ineens interessanter maken. Hierna volgt bij wijze van voorbeeld –het kan net zo goed van een willekeurig ander land zijn– een reconstructie van 16 jaar loketstroken in Portugal (1990 – 2006). Ik trof in die reeks van jaren een bonte verscheidenheid aan logo's in de onderdruk en teksttypen in de opdruk aan. Soms dook een logo, dat al jaren eerder leek te zijn vervangen, toch weer op, waarschijnlijk doordat men restrollen gebruikte.

We beginnen in **1990**. Op de strook van 12-07-90 in *afb.1* is de tekst er met naalddruk op aangebracht. Dat is met name goed te zien aan de cijfers van de datum, die uit stippen bestaan. De waarde is 60.00 escudo's, de oude munteenheid van Portugal tot de invoering van de euro. In die tijd was dit het tarief voor brieven en ansichtkaarten naar Europese landen. De tekst EMP 010 links onder geeft aan dat de stroken zijn geprint door employé 010.

Afb.1a: Lissabon 12-07-90

Afb.1b: tekst van het logo

Bij gelegenheid van de uitgifte van de eerste Klüssendorf-automaatstroken in Portugal op 5 september 1990 zijn de frankeerstroken gebruikt als aangetekendenstrook met de waarde 0.00. Immers, de frankering was al met drie automaatstroken op de enveloppen aangebracht. In *afb.2* staan de datum en de waarde 0.00 op het rechter gedeelte van de strook, in *afb.3* komt geen datum voor en staat de waarde 0.00 op het linker gedeelte van de strook. Op die laatste strook komt het nummer R 31094 twee maal voor terwijl direct onder dat nummer de code 05 staat, waarschijnlijk voor de behandelend ambtenaar.

Afb.2: Loketstrook met 1x R-nummer

Afb.3: Loketstrook met 2x R-nummer

Afb.4 toont een frankeerstrook uit **1991**. Hier is te zien dat de strook uit twee helften bestaat met een verticale perforatie in het midden, op de afbeelding door mij met kleine lijntjes versterkt. Het waarom van die perforatie leg ik uit bij *afb.5* hieronder. De opgedrukte tekst is op deze strook gewoon gedrukt, geen naalddruk. Verder valt op dat de waarde 60.00 op de strook in *afb.1* 14 mm breed is en op die in *afb.4* 17 mm, terwijl ook de cijfers zelf verschillen.

Afb.4: Porto 14-08-91

Op de aangetekende brief in *afb.5* zit een loketstrook van 290 escudo's met de datum 24-07-91.

Afb.5: Porto 24-07-91

Doordat de strook geperforeerd is, kan hij doormidden worden gescheurd. Op de linker helft van de strook is het nummer gedrukt waaronder de brief is aangetekend (R 02595). Dat afgescheurde gedeelte is over een normaal rood R-strookje heen geplakt. Daaronder staat de straat Carvalhido waar het postkantoor is gevestigd en postcode en stad: 4200 Porto.

In **1992** is het logo gewijzigd. Onder de vele postruiters staat nu: CORREIOS DE PORTUGAL. Verder wordt de waarde niet meer rechtsonder, maar linksonder op de strook gedrukt. (*afb.6*). Ik trof echter ook een strook uit 1993, waarop de ruiters een stuk kleiner zijn afgebeeld (*afb.6a*).

Afb.6: Cascais 10-08-92

Afb.6a: Grandola 27-07-93

Eind **1992** is het logo in de onderdruk weer gewijzigd met aanzienlijk minder postruiters (*afb.7*). De afbeeldingen hebben een bruin-paarse kleur. Wel is voor het eerst de naam van het postkantoor met schrijffletters gedrukt (Felgueiras) en daaronder de plaatsnaam in hoofdletters (in dit geval ook: FELGUEIRAS).

Afb.7: Felgueiras 17-12-92

De opdruk is ook anders, met name het woord **FRANQUIA** was 28 mm lang en is nu 23 mm. Op een strook van **april 1993** uit Cacem zijn de ruiters rood gekleurd (*afb.8*). Dat is dan ook de standaardkleur van de Portugese posterijen.

Nog geen twee maanden later komt er uit Cacem een R-strook met een nog meer gedrongen lettertype in de opdruk: de datum was op de vorige strook nog 15 mm breed, nu is hij 8 mm (*afb.9*). Kennelijk een andere machine.

Afb.8: Cacem 23-04-93.

Afb.9: Cacem 11-06-93

Ruim 2 maanden na de strook in *afb.8* komt op **30-06-1994** een strook –ook uit Cacem–, waarop alleen de bovenste rij van vier ruiters staat (*afb. 8a*). De 10 verticale perforatieslitten lopen midden over de strook.

En op de strook van **01-09-1994** (*afb.10*) is met name de tekst **CTT CORREIOS** met grotere letters gedrukt, terwijl het liggende streepje vóór **CORREIOS** is verdwenen.

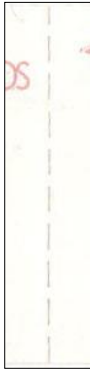
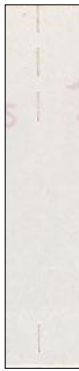

Afb.8a: Cacem 30-06-94

Afb.10: LISBOA 01-09-94

In **1995** en de jaren daarna is kennelijk wat geëxperimenteerd met die perforatie. Ik heb er tenslotte zes verschillende gevonden. Zie *afb.10a-f*.

Vanaf medio 1998 tot ver in de 21e eeuw gaat het om één slit boven en één slit onder

Slitten onder	continu	boven						
10a. 30-06-94	10							
10b. 28-03-95	2	1						
10c. 23-11-95	5	2						
10d. 16-01-97	3	1						
10e. 25-06-98	1	1						
10f. 14-09-98	2	2						
			10a	10b	10c	10d	10 ^e	10f

In **1996** blijken de R-stroken voor het eerst met een barcode te worden gedrukt (*afb.11*). Op de enveloppe van de Filatelistische Dienst is geen verzendwaarde gedrukt, alleen maar Service des Postes. Op de R-strook staat de waarde 0.0. Hoewel er door het gebruik van de barcode geen reden meer is om de twee delen van elkaar te scheuren bij aangetekende stukken (*vergelijk afb.5*), blijft de verticale perforatie in de strook zitten, zelfs tien jaar later nog. Ook nieuw is de opdruk CORREIO AZUL INT (internationale luchtpost) in *afb.12*. Op deze brief zit bovendien een fraaie luchtpoststicker, ook met de tekst CORREIO AZUL INTERNATIONAL.

Afb.11: Lissabon 05-01-96

Afb.12: Matosinhos 26-07-96

In het jaar 2000 trof ik een strook aan met CORREIO AZUL NAC (Nacional) (*afb.12a*). Dit zal een luchtpostbestemming als Madeira betreffen (binnen Portugal).

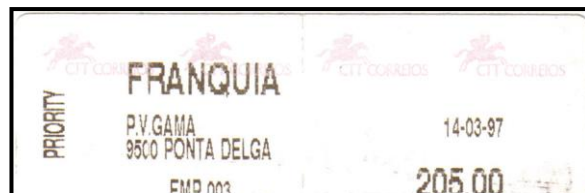

Afb.12a: NAC = NACIONAL

In **1997** is men teruggekeerd naar het printen van de waardeopdruk rechtsonder in plaats van linksonder, dus zoals vóór 1992 (*afb.13*). Op een andere strook uit dat jaar blijkt links de tekst PRIORITY te kunnen worden bijgedrukt, weer een nieuwigheidje (*afb.14*). Op deze strook is overigens de plaatsnaam maar gedeeltelijk weergegeven: het moet zijn PONTA DELGADA op de Azoren (Portugees grondgebied).

Afb.13: Guimaraes 24-02-97

Afb.14: Ponta Delgada 14-03-97

In **1998** wordt het logo voor de vijfde keer gewijzigd: men gaat terug naar de onderdruk van 1993 met CORREIOS DE PORTUGAL zoals in *afb.4*, maar dan nog maar met één rij van vier postruiters (*afb.15*).

Afb.15: Funchal 15-10-98

In **1999** werpt de euro zijn schaduw op de Portugese loketzegels vooruit. Anderhalf jaar vóór de komst van de euro vermeldt de strook in *afb.16* zowel de waarde in escudo's als in euro's. Beide waarden worden nu rechtsboven gedrukt. Dat geldt ook voor stroken met de opdruk CORREIO AZUL INT (*afb.17*) en R-stroken met barcode (*afb.17a*), zelfs met links AZ INT (AZUL INTERNATIONAL) (*afb.7b*).

Portugal gebruikte altijd het \$-teken voor de escudo. Opmerkelijk is dat dit \$-teken niet eerder op de loketstroken stond, maar pas nu wel, juist nu het op het punt staat te worden ingeruild voor de euro. Ook valt op dat Portugal voor de nieuwe eurowaarde niet het €-teken gebruikt, maar de letters EUR.

Afb.16: Cascais 23-06-99

Afb.17: Punta Carvoeiro 31-01-00

Afb.17a: R-strook

Afb.17b: links AZ INT

Begin **2000** is, kort nadat de strook van 31-01-00 in *afb.17* is gedrukt, de aanduiding van de datum anders geprogrammeerd (*afb.18*): niet 21-02-00, maar 2000-02-21, van achteren naar voren dus. Opvallend aan deze strook is ook, dat na de postcode van de stad (9500) de aanvullende code 999 is gedrukt. Kwam in *afb.14* de stadsnaam PONTA DELGADA al

in het gedrang, nu is die door de toevoeging van de drie negens op die regel nog verder verkort tot P.DELG. Tenslotte is men bij de zesde wijziging in de onderdruk, te weten terug bij de opdruk CTT CORREIOS uit 1995, zoals in *afb.8*. Dit zal tot 2004 duren.

2000-02-21

Afb.18: Ponta Delgada 2000-02-21

Ook al is op **1 januari 2001** de euro ingevoerd, op de stroken worden naast de euro toch nog de escudo's vermeld (*afb.19*). Mijn laatste strook met beide waarden is van 30 oktober 2001 (niet afgebeeld).

Afb.19: Punta Carvoeiro 2001-04-03

Afb.20: Lissabon 2002-03-22

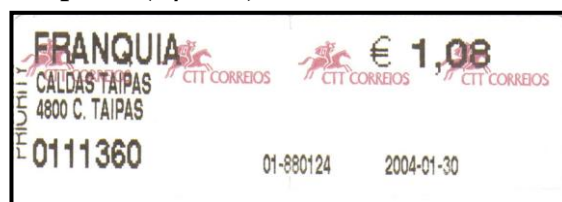
Mijn eerste strook met alleen de euro is van **22 maart 2002** (*afb.20*). Let op de verzakte letters EUR.

In **2003** blijken de letters EUR te zijn vervangen door het €-teken en is de punt in de waardeopdruk vervangen door een komma (*afb.21*). Tevens heeft men een nummersysteem ingevoerd: het nummer linksonder geeft het aantal stroken weer (09168), dat tot op dat moment door automaat 02 is afgegeven en dat telt dus steeds door. Rechts daarvan, kleiner gedrukt, wordt het automaatnummer 02 herhaald, gevolgd door het nummer van het postkantoor. Dat laatste nummer is op alle stroken uit zo'n kantoor hetzelfde. Ook valt op dat de tekst **PRIORITY** nu direct tegen de plaatsnaam is aangedrukt en niet zoals in *afb.14* met een ruimte ertussen. Bovendien komt op deze stroken en ook in de jaren hierna het EMP-nummer niet meer voor.

Eind januari **2004** komt er uit het stadje Taipas een strook met een andere tekstopbouw, met name een ander veel slanker €-teken (*afb.22*). In september 2004 blijkt het €-teken direct tegen de waarde te zijn gedrukt, dus zonder spatie (*afb.23*).

Afb.21: Benavente 2003-07-17

Afb.22: Taipas 2004-01-30

Ook in september **2004** ontving ik van de Portugese filatelistische dienst een aangetekende enveloppe met TAXA PAGA (port betaald), dus zonder frankeerstrook, maar wel met een R-strook met barcode. Hierop staat geen verzendwaarde (*afb.24*). Daarmee wijkt hij af van de R-strook in *afb.11* met de waarde 0.0.

Afb.23: Alandroal 2004-09-15

Afb.24: Lissabon 2004-09-20

In **2005** kwamen stroken in omloop met “ctt correios” in kleine letters in plaats van hoofdletters (*afb.25*). Verder wijst voor het eerst het rechtersvoorbij van het paard niet vooruit, maar naar achteren. In de opdruk valt ook op dat het €-teken flink naar binnen krult en daarmee een derde type oplevert naast de €-tekens in *afb.21 en 22*.

Afb.25: Lissabon 2005-05-23

Op de R-strook van 7 maart 2005 (*afb. 26*) is de waarde €2,95 in een opvallend klein lettertype geprint. Interessant is ook dat het nummer 01 zo op het oog niet wordt gevolgd door het nummer van het postkantoor, maar door de tekst AUX02.

Afb.26: R-strook Ferragudo 2005-03-07

In **2006** is men erin geslaagd een rol verkeerd in een frankeermachine te plaatsen, waardoor het logo aan de onderzijde zit en wel kopstaand (*afb.27*).

Afb.27: GA.B.Hora 2006-01-20

Al met al natuurlijk best leuk om zo op een rijtje te zetten. Wellicht heb ik hier en daar wat gemist. Ik zie graag aanvullingen tegemoet: hencywolf@gmail.com

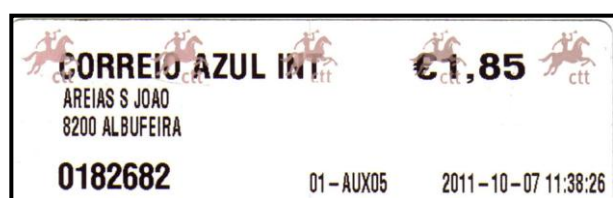
In **2008** verschenen stroken, waarop de tijd van afgifte tot op de seconde nauwkeurig wordt geprint (*adb.28*). Ditzelfde deed zich voor op stroken met een ander cijfer- en lettertype (*afb.29*).

Afb.28 en 29: tijdsaanduiding

Op een strook van **7 oktober 2011** trof ik vijf ruiters in de kleur bruin aan. De tekst “cttcorreios” is vervangen door kortweg “ctt” (*afb.30*). Op de strook van 21 december 2011 is de ruiter rozerood (*afb.31*).

Bovendien is opmerkelijk dat de zwarte opdruk op de ruiters in *afb.30* niet pakt, terwijl dat op de strook in *afb.31* wel zo is.

Afb.30: bruine ruiters met ctt

Afb.31: rozerode ruiters

Ook nieuw was de aanvullende tekst op de strook van **19 december 2011** in *afb.32*. Het betreft de tekst ACEITE APOS HORA DE CORTE (= geaccepteerd na sluitingstijd). Later vond ik er nog één op **22 maart 2017**.

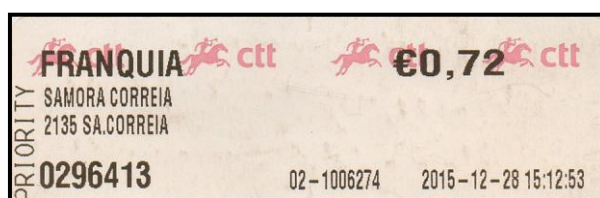
Afb.32: aanvullende tekst

Op brieven van januari en februari 2014 trof ik de tekst AZUL INT/Expres aan in twee verschillende lettertypes (*afb.33*). Kennelijk is CORREIO, zoals in *afb.32*, geschrapt.

Afb.33: AZUL INT/Expres

Op een strook van 28 december 2015 dook weer een nieuw logo op. De letters **ctt** staan nu niet meer onder de ruiter, maar ernaast (*afb. 34*).

Afb.34: 'ctt' naast ruiter

In **mei 2019** trof ik op de aangetekende stroken twee types letters en cijfers aan. De opdruk in *afb.35a* komt ook al voor op de strook in *afb.26*. Nieuw is echter de opdruk in *afb. 35b*.

Afb.35a bestaande opdruk

Afb.35b: nieuwe opdruk

Interessant zijn ook de Prepaid enveloppen met bijfrankering. De enveloppe in *afb.36* is bestemd voor luchtpost binnen Europa. Doordat de verzender een expres-bezorging wenste, is er een loketstrook van € 0,70 bijgeplakt met een aparte Expres barcodesticker.

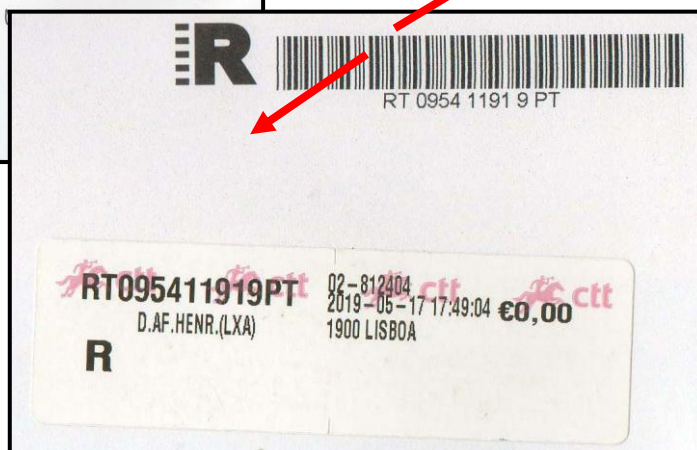
1

Afb.36: bijfrankering voor Expres

De Prepaid enveloppe in afb.37 is voor aangetekende verzending in Europa. Daarbij is een R-code met barcode ook voorgedrukt. In dit geval is een loketstrook € 0,00 bijgeplakt met daarop een R en dezelfde code als is voorgedrukt.

Afb.37: Prepaid aangetekend

Er zullen nog andere Prepaidvormen zijn.